

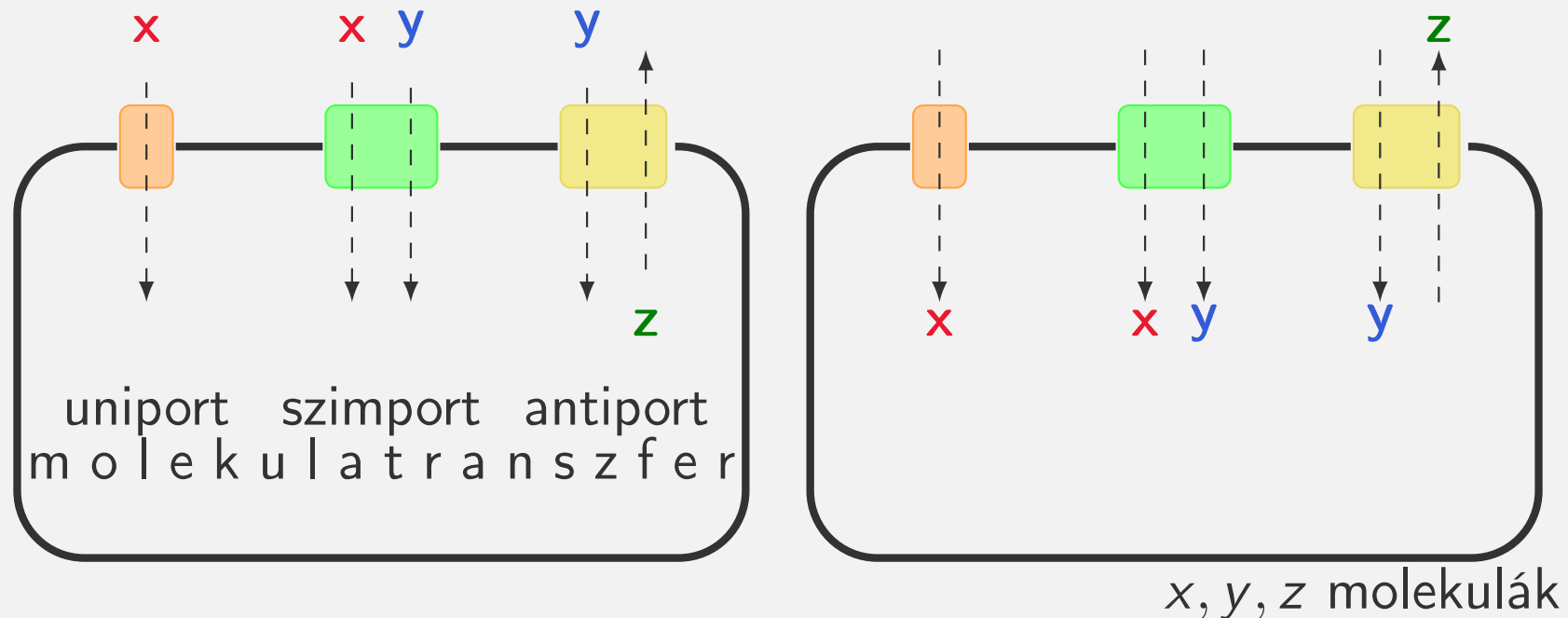
Számítási modellek

9. előadás

Szimport/antiport P-rendszerek

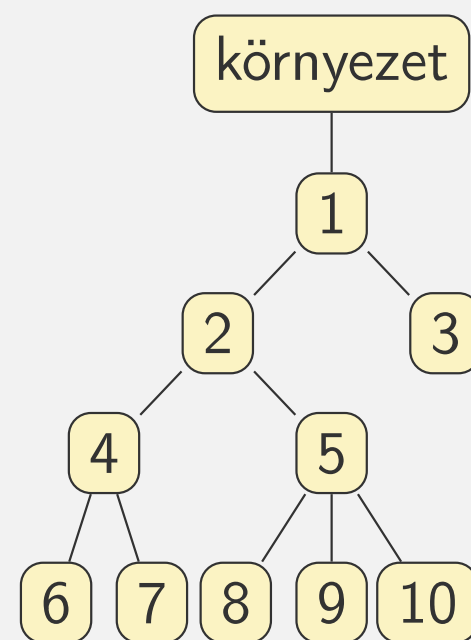
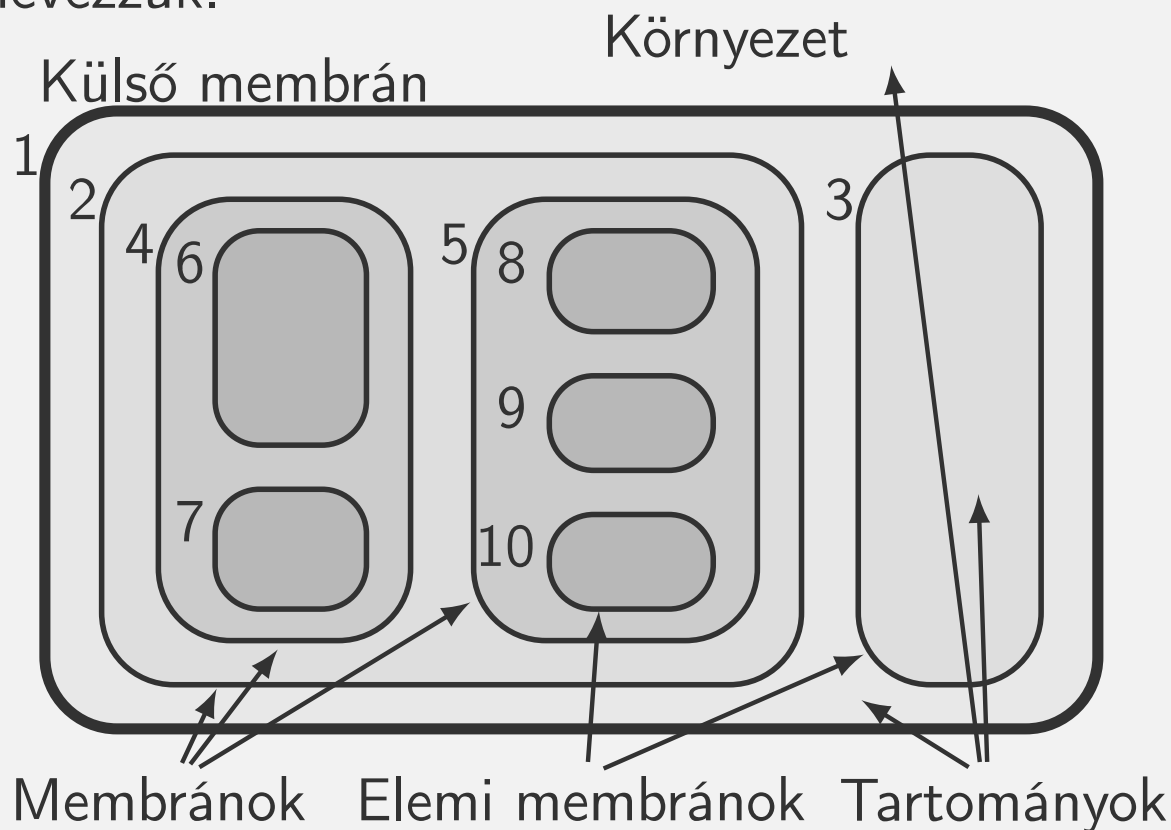
A szimport/antiport P-rendszer egy olyan bio-inspirált számítási modell, melyben az objektumok nem íródhatnak át, csak mozognak a hierarchikus membránstruktúra membránjai által elválasztott különböző régiók között.

Motiváció: Egy élő sejt membránja gátolja a molekulák szabad mozgását. Ugyanakkor lehetőség van szállítóproteinek segítségével különféle fehérjetranszferekre. A különféle transzferek lehetnek uniport, szimport, antiport típusúak.

Szimport/antiport P-rendszerek – alapfogalmak

A **membránok** fa struktúrájú hierarchiát alkotnak. Egyrészt minden membránt – a **külső membrán** kivételével – egyetlen másik membrán által határolt **régió** vesz körül, másrészt ő maga több membránt is tartalmazhat. Amennyiben egyet se tartalmaz **elemi membránnak** nevezünk. A külső membránt a **környezet** veszi körül. A régiókat és a környezetet együtt **tartományoknak** nevezzük.

Szimport/antiport P-rendszerek – szabályok

Legyenek $x, y \in O^+$ multihalmazokat reprezentáló objektumokból álló sztringek. Az objektumok tartományok közötti mozgása az alábbi szabályok szerint történhet:

- ▶ (x, in) : az x multihalmaz a membránt körülvevő tartományból a membrán által határolt tartományba mozog (szimport szabály). A szabály súlya $|x|$.
- ▶ (x, out) : az x multihalmaz a membrán által határolt tartományból a membránt körülvevő tartományba mozog (szimport szabály). A szabály súlya $|x|$.
- ▶ $(x, \text{in}; y, \text{out})$: az x multihalmaz a membránt körülvevő tartományból a membrán által határolt tartományba, míg az y multihalmaz a membrán által határolt tartományból a membránt körülvevő tartományba mozog (antiport szabály). A szabály súlya $\max\{|x|, |y|\}$.

Megjegyzés: Az uniport molekulatranszferek leírhatók a szimport szabályok speciális eseteként. (x, in) , ahol $|x| = 1$.

Szimport/antiport P-rendszerek

Definíció

A **szimport/antiport P-rendszer** egy rendezett

$\Pi = \langle O, \mu, E, \omega_1, \dots, \omega_m, R_1, \dots, R_m, i_o \rangle$ $(2m + 4)$ -es, ahol

- ▶ O egy ábécé (elemeit **objektumoknak** nevezzük).
- ▶ μ egy m membránból álló hierarchikus membránstruktúra. A membránok (és így a régiók is) $\{1, 2, \dots, m\}$ elemeivel injektív módon vannak címkézve. m -et Π **fokának** nevezzük.
- ▶ $\omega_1, \dots, \omega_m$ O feletti multihalmazokat reprezentáló sztringek, ezek rendre az $1, 2, \dots, m$ címkéjű régióhoz vannak rendelve.
- ▶ $E \subseteq O$ a környezetben **korlátlanul** rendelkezésre álló objektumok halmaza.
- ▶ $R_i, 1 \leq i \leq m$ μ i -edik membránjához rendelt szimport/antiport szabályok véges halmaza.
- ▶ $i_o \in \{1, 2, \dots, m\}$ egy elemi membrán címkéje (**kimeneti membrán**)

Szimport/antiport P-rendszerek konfigurációi

Definíció

$(w_0, w_1, \dots, w_m)$ a $\Pi = \langle O, \mu, E, \omega_1, \dots, \omega_m, R_1, \dots, R_m, i_o \rangle$ szimport/antiport rendszer **konfigurációja**, ahol $w_0 \in O^*$ a környezet $(O - E)$ -beli objektumainak multihalmazát, $w_1, \dots, w_m \in O^*$ pedig rendre az $1, \dots, m$ régióbeli objektumok multihalmazait reprezentáló sztringek.

$(w_0, w_1, \dots, w_m)$ **kezdőkonfiguráció**, ha $w_0 = \varepsilon$ és $w_i = \omega_i$ ($1 \leq i \leq m$).

A szabályokat **maximálisan párhuzamos** módon kell alkalmazni. Ez pontosabban a következőket jelenti.

Szimport/antiport P-rendszer egylépéses konfigurációátmenete

Legyen M_i a w_i által reprezentált multihalmaz ($0 \leq i \leq m$), M_0 -hoz adjuk hozzá az E -beli objektumokat végtelen multiplicitással.

Egylépéses konfigurációátmenet: nemdeterminisztikusan válasszuk ki az alkalmazandó szabályok egy olyan véges $\mathcal{R}$ multihalmazát, amelyre a következő 2 feltétel teljesül.

(1) Az $\mathcal{R}$ -beli szabályok együttesen alkalmazhatók, azaz az $\mathcal{R}$ -beli szabályokra egymás után elvégezhetők az alábbi multihalmaz-kivonások:

- ha $(y, \text{out}) \in R_i \cap \mathcal{R}$ vagy $(x, \text{in} ; y, \text{out}) \in R_i \cap \mathcal{R}$: vonjuk ki az y által reprezentált multihalmazt M_i -ből
- ha $(x, \text{in}) \in R_j \cap \mathcal{R}$ vagy $(x, \text{in} ; y, \text{out}) \in R_j \cap \mathcal{R}$ ahol j az i . tartomány μ szerinti egyik gyereke: vonjuk ki az x által reprezentált multihalmazt M_i -ből

[álljon a környezet a hierarchia csúcsán és legyen a külső membrán által határolt régió az ő egyetlen gyereke]

Szimport/antiport P-rendszer egylépéses konfigurációátmenete

- (2) $\mathcal{R}$ nem bővíthető egyetlen szabály hozzáadásával sem, azaz ha M'_i ($0 \leq i \leq m$) az iménti kivonások után kapott multihalmazok, akkor
- ha $(y, \text{out}) \in R_i \setminus \mathcal{R}$ akkor az y által reprezentált multihalmaz nem vonható ki M'_i -ből
  - ha $(x, \text{in}) \in R_j \setminus \mathcal{R}$ és j az i . tartomány μ szerinti egyik gyereke akkor az x által reprezentált multihalmaz nem vonható ki M'_i -ből
  - ha $(x, \text{in}; y, \text{out}) \in R_j \setminus \mathcal{R}$ és j az i . tartomány μ szerinti gyereke akkor vagy az x által reprezentált multihalmaz nem vonható ki M'_i -ből vagy az y által reprezentált multihalmaz nem vonható ki M'_j -ből

Szimport/antiport P-rendszer egylépéses konfigurációátmenete

Az egylépéses konfigurációátmenet eredménye.

- ha $(y, \text{out}) \in R_i \cap \mathcal{R}$ akkor az y által reprezentált multihalmazt uniózzuk hozzá az i . régiót közvetlenül tartalmazó tartományban lévő multihalmazhoz
- ha $(x, \text{in}) \in R_j \cap \mathcal{R}$ és j az i . tartomány μ szerinti gyereke akkor az x által reprezentált multihalmazt uniózzuk hozzá M'_j -hez
- ha $(x, \text{in}; y, \text{out}) \in R_j \cap \mathcal{R}$ és j az i . tartomány μ szerinti gyereke akkor az x által reprezentált multihalmazt uniózzuk hozzá M'_j -hez, míg az y által reprezentált multihalmazt uniózzuk hozzá M'_i -hez.

Észrevétel: Ha a külső membrán egy (x, in) szimport szabályára $x \in E^+$ teljesül, akkor nem választható ki a feltételeknek eleget tevő véges maximális szabály-multihalmaz. Tehát feltehető, hogy ilyen szabályok nincsenek.

Szimport/antiport P-rendszerek számításai

Többlépéses konfigurációátmenet: A egylépéses konfigurációátmenet reflexív, tranzitív lezártja.

Jelölés: $\Rightarrow_{\Pi}$ jelöli az egylépéses, $\Rightarrow_{\Pi}^*$ a többlépéses konfigurációátmenet relációt.

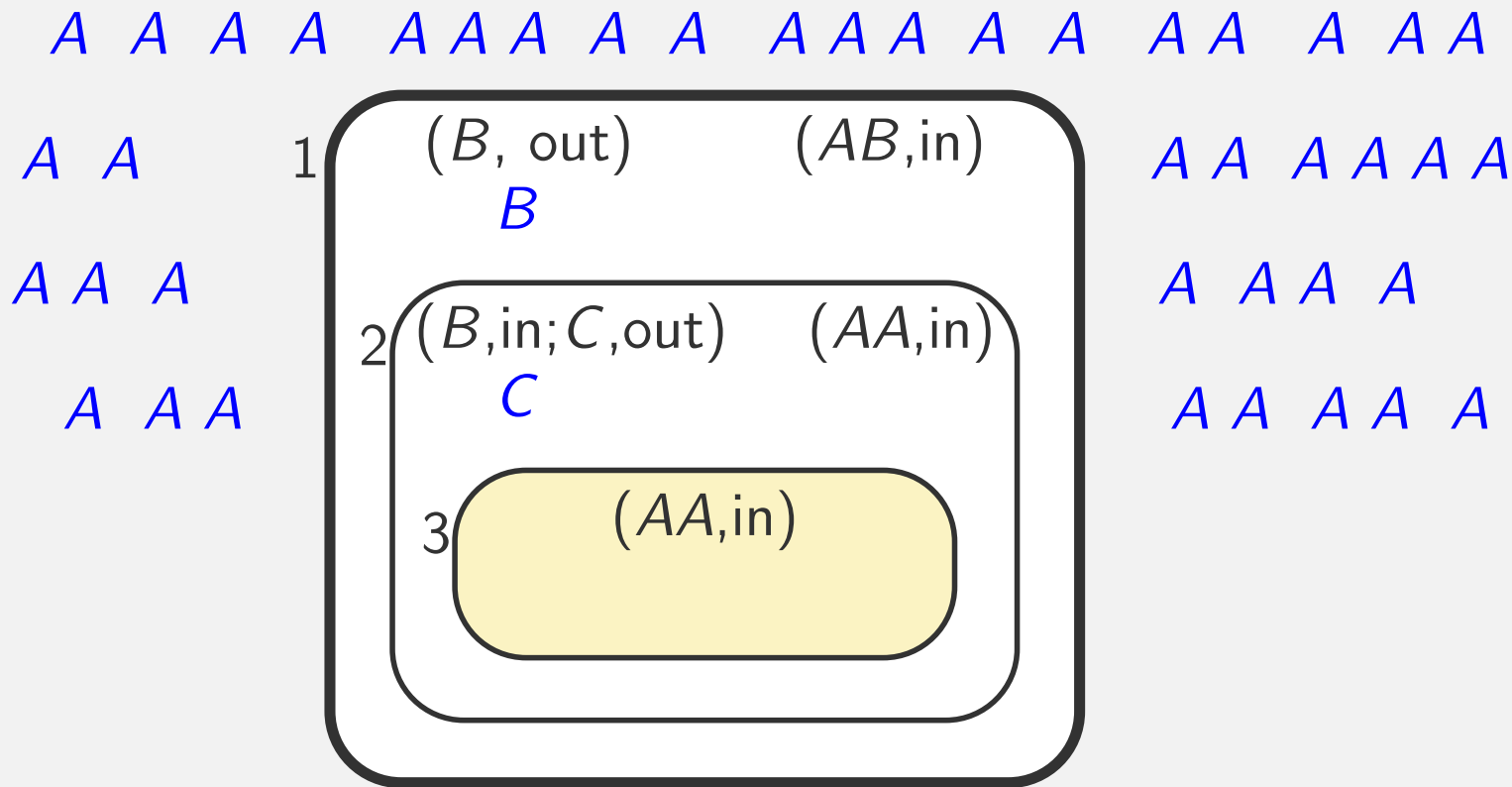
Megállási konfiguráció: olyan konfiguráció, amelyre további szabály nem alkalmazható.

A Π szimport/antiport rendszer egy (termináló) **számítása** egy többlépéses konfigurációátmenet sorozat a kezdőkonfigurációból valamely megállási konfigurációba.

A Π szimport/antiport rendszer egy számításának **eredménye** bármely megállási konfiguráció esetén az i_o kimeneti membránban lévő objektumok száma. (*Alternatív eredményszámítás:* az objektumok (objektumtípus szerinti) számvektora.)

A Π által **generált nyelv** a lehetséges termináló számítások eredményeinek $N(\Pi)$ halmaza. Nyilván $N(\Pi) \subseteq \mathbb{N}$.

Szimport/antiport P-rendszer – 1. példa

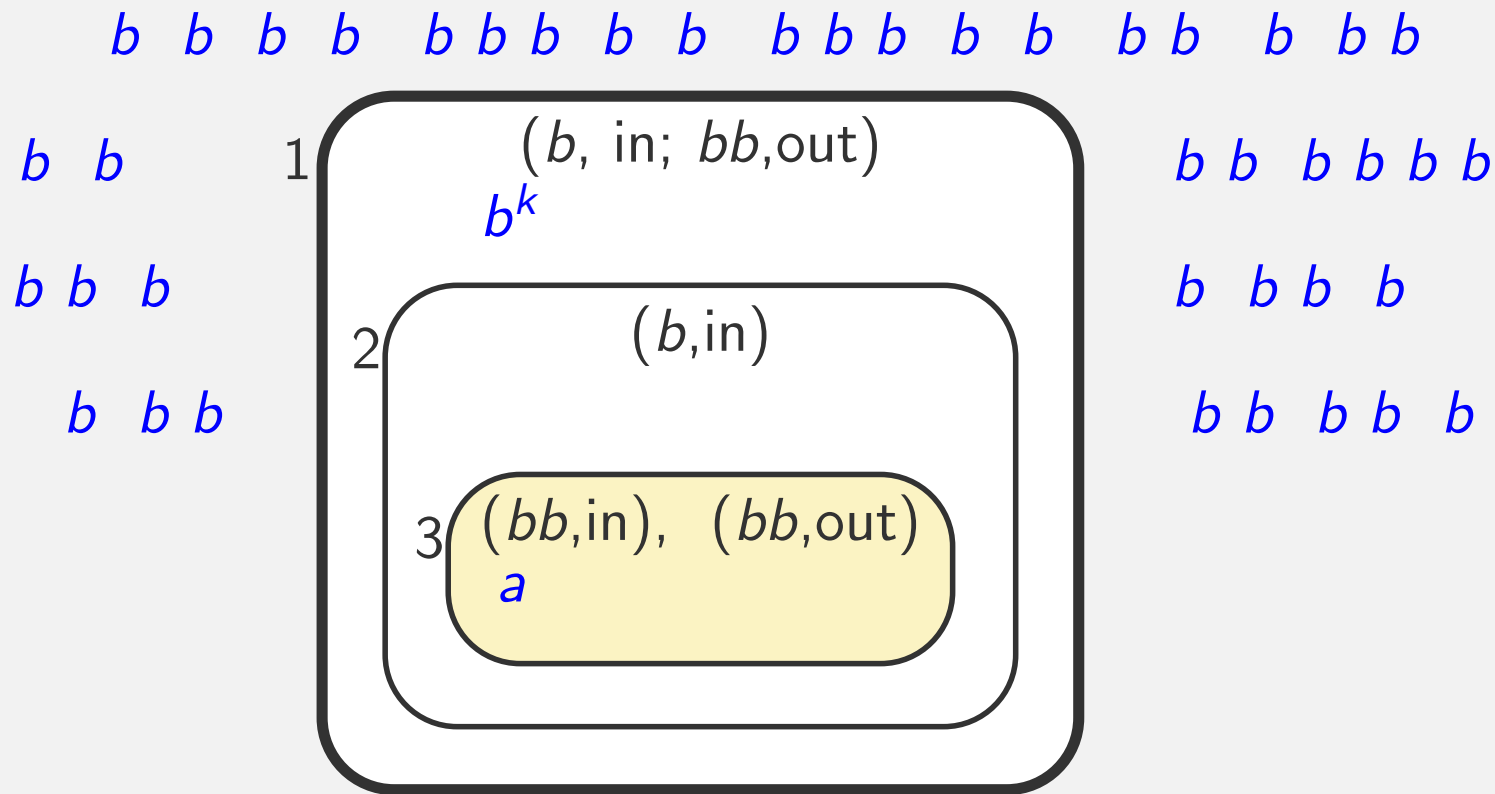

Egy lehetséges számítás:

$$\begin{aligned}
 &(\varepsilon, B, C, \varepsilon) \vdash (B, \varepsilon, C, \varepsilon) \vdash (\varepsilon, AB, C, \varepsilon) \vdash (B, A, C, \varepsilon) \vdash \\
 &(\varepsilon, AAB, C, \varepsilon) \vdash (B, \varepsilon, AAC, \varepsilon) \vdash (\varepsilon, AB, C, AA) \vdash \\
 &(B, A, C, AA) \vdash (\varepsilon, AAB, C, AA) \vdash (\varepsilon, C, AAB, AA) \vdash \\
 &(\varepsilon, C, B, AAAA)
 \end{aligned}$$

$$N(\Pi) = \{2n \mid n \in \mathbb{N}\}.$$

Szimport/antiport P-rendszer – 2. példa

Példa: $(\varepsilon, b^{12}, \varepsilon, a) \vdash (\varepsilon, b^6, \varepsilon, a) \vdash (\varepsilon, b^3, \varepsilon, a) \vdash (\varepsilon, b, b, a) \vdash (\varepsilon, \varepsilon, b^2, a) \vdash (\varepsilon, \varepsilon, \varepsilon, ab^2) \vdash (\varepsilon, \varepsilon, b^2, a) \vdash \dots$ (nem áll meg)

Pontosan akkor van leálló számítás, ha k 2-hatvány. Más k -ra a maximális párhuzamosság elve miatt legalább két b mindig bekerül a 2-es membránba, ezek ki-be fognak közlekedni a 3-as membránon.

$N(\Pi) = \{1\}$, ha k 2-hatvány, $N(\Pi) = \emptyset$, ha k nem 2-hatvány.

Szimport/antiport P-rendszerek foka és súlya

A **szimport/antiport rendszer foka** a régióinak száma.

A **szimport/antiport rendszer súlya** a rendszerben szereplő szimport és antiport szabályok maximális súlyai által adott számpár.

Példa: Az előző példa egy (2,1) súlyú 3-adfokú rendszer.

Ha a rendszer nem tartalmaz szimport illetve antiport szabályt, akkor a megfelelő maximumot 0-nak értelmezzük.

$\text{NOP}_m(\text{sym } p, \text{anti } q)$ jelöli a természetes számok azon halmazainak családját, amelyeket egy legfeljebb m -edfokú ($m \geq 1$) legfeljebb p súlyú szimport és legfeljebb q súlyú antiport szabályokat használó szimport/antiport P-rendszer generál.

Ha az m, p, q paraméterek valamelyike nem korlátos, akkor a megfelelő paraméter helyére *-ot írunk.

Szimport/antiport P-rendszerek univerzalitása

$\text{NFIN} := \{S \subseteq \mathbb{N} \mid S \text{ véges}\}.$

Tétel

$\text{NOP}_1(\text{sym } 1, \text{anti } 1) \subseteq \text{NFIN}$

Tétel

$\text{NOP}_1(\text{sym } 2, \text{anti } 0) \subseteq \text{NFIN}$

Tétel (Frisco, Hoogeboom, 2004)

$\text{NOP}_1(\text{sym } 1, \text{anti } 2) = \text{NRE}$

Tétel (Frisco, Hoogeboom, 2004)

$\text{NOP}_3(\text{sym } 2, \text{anti } 0) = \text{NRE}$

Tétel (Martín-Vide, A. Păun, Gh. Păun, 2002)

$\text{NOP}_2(\text{sym } 3, \text{anti } 0) = \text{NRE}$

Szimport/antiport P-rendszerek univerzalitása

$$\text{NRE}' := \{S \setminus \{0\} \mid S \in \text{NRE}\}$$

Tétel (Freund, A. Păun, 2002)

$$\text{NOP}_3(\text{sym } 0, \text{anti } 2) = \text{NRE}'.$$

Megjegyzés: Egyedül antiport szabályokkal nem kapható meg a 0, kivéve ha a kimeneti membránnak nincs szabálya, de akkor meg csak a 0 kapható meg.

Tétel (Vaszil Gy., 2004)

$$\text{NOP}_3(\text{sym } 1, \text{anti } 1) = \text{NRE}$$

(ezeket a tételeket nem bizonyítjuk)

Aktív membránrendszerek szabályai

Ebben a számítási modellben a membránoknak lehet egy $\alpha \in \{+, 0, -\}$ **töltése**. A h . membrán α töltöttségét $[_h]_h^\alpha$ jelöli, a semleges, 0 töltést gyakran nem írjuk ki. A szabályok típusai a következők ($a, b \in V, v \in V^*, \alpha, \alpha_1, \dots \in \{+, 0, -\}, h, h_1, \dots$ membráncímkék)

$$(a) \ [_h]_h^\alpha a \rightarrow v$$

Membránon belüli evolúciós szabály. Nincs hatása a membránra.

$$(b) \ a [_h]_h^{\alpha_1} \rightarrow [_h]_h^{\alpha_2} b$$

Befelé irányuló kommunikációs szabály. Objektum bevitele a h . membránon át, megváltozhat maga az objektum illetve a membrán töltése, a membrán címkéje változatlan.

$$(c) \ [_h]_h^{\alpha_1} a \rightarrow [_h]_h^{\alpha_2} b$$

Kifelé irányuló kommunikációs szabály. Objektum kivitele a h . membránon át, megváltozhat maga az objektum illetve a membrán töltése, a membrán címkéje változatlan.

Aktív membránrendszerek szabályai

$$(d) [{}_h a]_h^\alpha \rightarrow b$$

Feloldó szabály. Az objektummal való reakció következtében a membrán feloldódhat, ilyenkor a reakció hatására esetleg megváltozott objektum minden egyéb feloldott membránbeli objektummal a szülő membránba kerül.

$$(e) [{}_h a]_h^{\alpha_1} \rightarrow [{}_h b]_h^{\alpha_2} [{}_h c]_h^{\alpha_3}$$

Elemi membránok kettéosztására vonatkozó szabály. Az objektummal való reakció eredményeképpen a membrán két membránná válik szét, a membránok címkéi nem változnak, a polarizációjuk viszont módosulhat.

A membrán minden más objektuma 1-1 példányban átmásolódik az új membránokba. (A szabályban specifikált objektumot lehetőleg új objektumokkal helyettesítjük a két új membránban.)

Megjegyzés: Néha elemi membránok d -felé ($d \geq 2$) osztódására vonatkozó szabályokat is megengedünk.

Aktív membránrendszerek szabályai

$$(f) \left[{}_h \left[{}_{h_1}^+ \right]_{h_1} \cdots \left[{}_{h_k}^+ \right]_{h_k} \left[{}_{h_{k+1}}^- \right]_{h_{k+1}} \cdots \left[{}_{h_\ell}^- \right]_{h_\ell} \right]_h^{\alpha_1} \rightarrow$$
$$\left[{}_h \left[{}_{h_1}^\alpha \right]_{h_1} \cdots \left[{}_{h_k}^\alpha \right]_{h_k} \right]_h^{\alpha_2} \left[{}_h \left[{}_{h_{k+1}}^\beta \right]_{h_{k+1}} \cdots \left[{}_{h_\ell}^\beta \right]_{h_\ell} \right]_h^{\alpha_3}$$

$(0 < k < \ell, \alpha, \beta, \alpha_1, \alpha_2, \alpha_3 \in \{+, 0, -\}, h, h_1, \dots, h_\ell \in H.)$

Nem elemi membránok polarizáció alapján történő kettéosztására vonatkozó szabály.

A szabály alkalmazása: h -ban lehetnek $\left[{}_{h_{\ell+1}}^0 \right]_{h_{\ell+1}} \cdots \left[{}_{h_n}^0 \right]_{h_n}$ további 0 polaritású membránok és objektumok, ilyenkor ezek az osztódásnál **mindkét** új membránba bekerülnek.

Az ellentétes polarizációjú membránok két új membránba kerülnek, polarizációjuk megváltozhat. Ellentétes polarizációjú membránokat **(f)** típusú szabály alkalmazásával lehet elkülöníteni.

Észrevétel: Vegyük észre, hogy ebben a számítási modellben a membránstruktúra nem állandó és a membránok címkéi nem egyediek (lásd **(e)** és **(f)**), előfordulhat, hogy egy adott szabályt az aktuális membránstruktúra több pontján is alkalmazni lehet.

Aktív membránrendszerek

Definíció

Aktív P rendszernek nevezzük a $\Pi = \langle V, H, \mu, \omega_1, \dots, \omega_m, R \rangle$ ($m \geq 1$) konstrukciót, ahol

- ▶ V objektumok nemüres, véges halmaza, a rendszer ábécéje;
- ▶ H a membránok címkéinek véges halmaza;
- ▶ μ a membránstruktúra, amely m membránból áll, ahol a membránok $1, 2, \dots, m$ elemeivel nem feltétlenül injektív módon vannak címkézve; feltesszük, hogy μ minden membránja semleges polarizációjú (töltésű);
- ▶ $\omega_i, 1 \leq i \leq m$, olyan V feletti sztringek, amelyek objektumokból álló multihalmazokat reprezentálnak és μ m darab régiójához vannak rendelve;
- ▶ R a fenti (a)-(f) típusú szabályokból álló szabályrendszer.

Aktív P-rendszerek – maximális párhuzamosság

A szabályok alkalmazása nemdeterminisztikus módon maximálisan párhuzamos működési módban történik, melyet a következőképpen értelmezünk:

Minden egyes membrán és minden egyes objektum konfigurációátmenetenként **csak egyetlen** szabályban vehet részt.

Tehát membránon belül az objektumok szokásos módon, maximális párhuzamossággal evolválódnak az **(a)** típusú szabályok szerint, ezen szabályok alkalmazásával ugyanis nem halad át egyetlen objektum sem membránon.

Minden egyes membrán a **(b)-(f)** típusú szabályok közül összesen csak egyszer lehet érintett.

Egy ilyen egylépéses konfigurációátmenetben a kijelölt szabályok végrehajtását az **(a)** típusú evolúciós szabályokkal kell kezdeni. Ez a feloldódó membránok miatt fontos. Bottom-up végrehajtás van, a membránhierarchiában a levelektől a gyökérig.

Aktív P-rendszerek – maximális párhuzamosság

Nem létezik olyan szabály, melyet az adott lépésben alkalmazott szabály-multihalmazhoz hozzávéve a fentieket nem sértő szabály-multihalmazt kapnánk. Azaz, ha további objektumok tudnának még membránon belül evolválódni, vagy egy újabb membránnal történhetne **(b)-(f)** típusú lépés, akkor annak végre is kell hajtódnia.

Amikor egy membrán feloldódik, akkor a megszűnő membrán szabályai nem öröklődnek a szülő membránra. Az R szabályrendszer a működés során nem változik.

A legkülső membrán se osztódni, se feloldódni nem tud, de töltése lehet.

Aktív P-rendszerek – maximális párhuzamosság

1. Példa: A h membránon belül három a objektum van, ezek közül kettő az $[_h a \rightarrow b]_h^0$ szabállyal előbb b -vé evolválódhatnak, majd ugyanezen lépésben a $[_h a]_h^0 \rightarrow c$ szabállyal a h membrán még feloldódhat (a két b és a c a szülő membránba kerül), vagy a $[_h a]_h^0 \rightarrow [_h b]_h^0 [_h c]_h^0$ szabállyal kettéosztódhat (az egyik példányban három b , a másik példányban két b és egy c lesz).

2. példa: Egy h címkéjű membránban egyetlen a objektum van. Az $[_h a \rightarrow b]_h^0$ és $[_h b]_h^0 \rightarrow [_h]_h^+ c$ szabályokkal csak 2 lépésben lehet kivinni a végül c -vé alakuló objektumot (az objektumok és membránok szabályokhoz rendelése a lépések elején történik).

3. példa: A h címkéjű membránokra 4 szabály vonatkozik: $[_h a \rightarrow b]_h^0$, $[_h b]_h^0 \rightarrow [_h]_h^+ c$, $a [_h]_h^0 \rightarrow [_h b]_h^-$ és $[_h a]_h^0 \rightarrow c$. Megfelelő mennyiségű és fajtájú objektum rendelkezésre állása esetén egy h címkéjű membránra az első (akár több példányban) a másik 3 közül legfeljebb az egyikkel alkalmazható együtt. A második 3 szabály közül semmelyik 2 nem alkalmazható egyszerre ugyanazon membránra ugyanazon lépésben.

Aktív membránrendszerek konfigurációi

Definíció

$(\mu, w_1, \dots, w_r)$ a $\Pi = \langle V, T, H, \mu, \omega_1, \dots, \omega_m, R \rangle$ aktív P-rendszer **konfigurációja**, ahol μ az aktuális membránstruktúra r membránnal, $w_1, \dots, w_r \in O^*$ pedig rendre az egyes membránok által határolt régiókban levő objektumok multihalmazát reprezentáló sztring.

Definíció

$(\mu, w_1, \dots, w_m)$ **kezdőkonfiguráció**, ha μ a kezdeti membránstruktúra és $w_i = \omega_i$ ($1 \leq i \leq m$).

Definíció

Az **egylépéses konfigurációátmenet** relációt a fent ismertettek alapján definiáljuk. Egy a kezdőkonfigurációból induló konfigurációátmenet sorozatot Π egy **számításnak** nevezzük.

Aktív membránrendszerek által generált nyelv

Definíció

Egy számítás **megállási konfigurációba** jutott, ha a számítás nem folytatható (nem alkalmazható további szabály).

Definíció

Π egy termináló számításának eredménye a megállásig környezetbe jutott szimbólumok száma. A Π által **generált nyelv** az így generált számok halmaza, melyet $N(\Pi)$ -vel jelölünk.

Alternatívák:

- ▶ a környezetbe jutott objektumok típusonkénti vektora
- ▶ figyelembe vesszük a környezetbe jutás sorrendjét, így generálhatunk sztringeket is
- ▶ megkülönböztethetünk terminális objektumokat és csak ezeket számoljuk

Aktív membránrendszerek számítási ereje

$\text{NOP}_m(\text{aktív}, (a), (b), (c))$ jelöli a természetes számok halmazainak családját, amelyek $N(\Pi)$ alakúak és amelyeket egy legfeljebb m -edfokú ($m \geq 1$) aktív membránrendszer generál, a következő szabályokat használva: (a) objektumok evolúciós szabályai, (b) befelé irányuló kommunikációs szabályok és (c) kifelé irányuló kommunikációs szabályok.

Általában (a) , (b) , (c) helyett a megengedett szabálytípusok listája áll.

Az aktív membránrendszerek is Turing univerzálisak:

Tétel

$$\text{NOP}_3(\text{aktív}, (a), (b), (c)) = \text{NRE}$$

SAT lineáris időben

Tétel

A SAT probléma a változók és a klózik számának függvényében lineáris időben megoldható aktív P-rendszerrel a következő típusú szabályokat használva: **(a)** objektumok evolúciós szabályai, **(b)** (befelé irányuló) kommunikációs szabályok, **(c)** (kifelé irányuló) kommunikációs szabályok és **(e)** elemi membránok osztódását leíró szabályok (csak 2 részre osztódás).

Bizonyítás: Tekintsük az $\varphi = C_1 \wedge \dots \wedge C_m$ n ítéletváltozót tartalmazó KNF-et, ahol $C_i = L_{i,1} \vee \dots \vee L_{i,p_i}$ és $L_{i,j} \in \{X_k, \neg X_k \mid 1 \leq k \leq n\}$ ($1 \leq i \leq m, 1 \leq j \leq p_i$).

Lineáris időben készítünk egy $O(n + m)$ lépésszámú $\Pi = \langle V, \{1, 2\}, [1[2]_2^0]_1^0, \varepsilon, a_1 \dots a_n d_0, R \rangle$ aktív P-rendszert, ahol $V = \{a_i t_i, f_i \mid 1 \leq i \leq n\} \cup \{r_i \mid 0 \leq i \leq m\} \cup \{c_i \mid 1 \leq i \leq m + 1\} \cup \{d_i \mid 0 \leq i \leq n\} \cup \{\text{yes}\}$

SAT lineáris időben

R szabályai:

$$(1) [{}_2 a_i]_2^0 \rightarrow [{}_2 t_i]_2^0 [{}_2 f_i]_2^0, \quad 1 \leq i \leq n.$$

$$(2) [{}_2 d_k \rightarrow d_{k+1}]_2^0, \quad 0 \leq k \leq n-2.$$

$$(3) [{}_2 d_{n-1} \rightarrow d_n c_1]_2^0.$$

$$(4) [{}_2 d_n]_2^0 \rightarrow [{}_2]_2^+ d_n.$$

$$(5) [{}_2 t_i \rightarrow r_{j_1} \cdots r_{j_{k(i)}}]_2^+, \text{ ha az } X_i \text{ literált épp a } C_{j_1}, \dots, C_{j_{k(i)}} \text{ klózek tartalmazzák } (1 \leq i \leq n).$$

$$(6) [{}_2 f_i \rightarrow r_{j_1} \cdots r_{j_{k(i)}}]_2^+, \text{ ha a } \neg X_i \text{ literált épp a } C_{j_1}, \dots, C_{j_{k(i)}} \text{ klózek tartalmazzák } (1 \leq i \leq n).$$

$$(7) [{}_2 r_1]_2^+ \rightarrow [{}_2]_2^- r_1.$$

$$(8) [{}_2 c_i \rightarrow c_{i+1}]_2^-, \quad (1 \leq i \leq m).$$

$$(9) [{}_2 r_k \rightarrow r_{k-1}]_2^-, \quad (1 \leq k \leq m).$$

$$(10) r_1 [{}_2]_2^- \rightarrow [{}_2 r_0]_2^+$$

$$(11) [{}_2 c_{m+1}]_2^+ \rightarrow [{}_2]_2^+ \text{ yes.}$$

$$(12) [{}_1 \text{ yes}]_1^0 \rightarrow [{}_1]_1^0 \text{ yes.}$$

SAT lineáris időben

Belátjuk, hogy Π akkor és csak akkor küld legalább egy „yes”-t a környezetbe, ha φ kielégíthető.

d_i és c_i számlálók, az indexük révén történik a lépések számlálása.

(1)-(4): n lépésben létrejön 2^n membrán, minden változókiértékeléshez egy, d_i -nek az i indexe azt mutatja, hogy hány változó kapott értéket. Ha $i = n$, akkor egy c_1 is bekerül a membránokba.

Példa: ha $n = 2$, akkor a következőt kapjuk:

$$[_1[_2t_1t_2d_2c_1]_2[_2t_1f_2d_2c_1]_2[_2f_1t_2d_2c_1]_2[_2f_1f_2d_2c_1]_2]_1.$$

Ezek után d_n kikerül a 2-es membránokból és a polaritásuk $+$ lesz.

(5)-(6) után minden változókiértékelés membránja pontosan azon klózik r_i jelét tartalmazza, melyeket igazra értékel. Minden i -re r_i annyi példányban lesz jelen ahány literált igazzá tesz C_i -ben.

φ akkor és csak akkor kielégíthető, ha valamelyik membránban az összes r_i -ből van legalább egy példány.

SAT lineáris időben

(7)-(10): ellenőrzi a membránokra, hogy minden r_i benne van-e:

- ▶ Azok a membránok, amelyekben nincsen benne minden egyes r_i -nek legalább egy példánya előbb-utóbb blokkolódni fog (+ lesz a polaritása, és nem fog r_1 -et tartalmazni).
- ▶ A még szóba jöhető membránok mindegyikéből pontosan 1 darab r_1 kerül ki az 1-es membránba.
- ▶ Ekkor minden r_i indexe eggyel csökken (így az i . lépésben az eredeti r_i -k jelenlétét ellenőrizzük). Lenullázza a többlet r_1 -ek indexét. c_i indexe eggyel nő.
- ▶ Mivel épp annyi negatív polaritású membrán van, mint r_1 az 1-es membránban, ezért ezek visszakerülnek a 2-es membránokba r_0 -ként, újra $+-$ ra állítva a polaritást.

(11)-(12): Ha a c számláló $m + 1$ -hez ér valamelyik 2-es membránban, az azt jelent, hogy minden r_i benne volt a membránban, a membránhoz tartozó interpretáció kielégíti φ -t. Ekkor a rendszer kiküld egy "yes" üzenetet a környezetbe.

Összesen lineáris, $n + 2m + 4$ iteráció van.

Hamilton út lineáris időben

Tétel

A Hamilton-út probléma a gráf csúcsai számának függvényében lineáris időben megoldható aktív P-rendszerrel a következő típusú szabályokat használva: **(a)** objektumok evolúciós szabályai, **(b)** (befelé irányuló) kommunikációs szabályok, **(c)** (kifelé irányuló) kommunikációs szabályok és **(e)** elemi membránok osztódását leíró szabályok (többfelé osztódás is).

Bizonyítás: Legyen $G = (N, E)$ irányított gráf, ahol $n \geq 2$, és $N = \{1, 2, \dots, n\}$.

Konstruálunk egy $\Pi = (V, H, \mu, \varepsilon, dd_0, R)$, P-rendszert aktív membránokkal, ahol

$$V = \{a_i, b_i \mid 1 \leq i \leq n\} \cup \{r_i \mid 0 \leq i \leq n+1\} \cup \{c_i \mid 0 \leq i \leq n+1\} \cup \{d_i \mid 0 \leq i \leq 2n\} \cup \{d, \text{yes}\},$$

$H = \{1, 2\}$, $\mu = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 1 \end{bmatrix}^0 \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \end{bmatrix}^0$, és R a következő szabályokat tartalmazza:

Hamilton út lineáris időben

- (1) $[{}_2d]_2^0 \rightarrow [{}_2a_1]_2^0 \cdots [{}_2a_n]_2^0, \quad (1 \leq i \leq n).$
- (2) $[{}_2d_k \rightarrow d_{k+1}]_2^0, \quad (0 \leq k \leq 2n - 2).$
- (3) $[{}_2d_{2n-1} \rightarrow d_{2n}c_1]_2^0,$
- (4) $[{}_2d_{2n}]_2^0 \rightarrow [{}_2]_2^+ d_{2n}.$
- (5) $[{}_2a_i \rightarrow r_i b_i]_2^0, \quad (1 \leq i \leq n).$
- (6) $[{}_2b_i]_2^0 \rightarrow [{}_2a_{j_1}]_2^0 \cdots [{}_2a_{j_k}]_2^0, \quad (1 \leq i \leq n, 1 \leq j_1, \dots, j_k \leq n),$
úgy, hogy éppen $(i, j_1), \dots, (i, j_k)$ az i -ből kiinduló E -beli élek.
- (7) $[{}_2r_1]_2^+ \rightarrow [{}_2]_2^- r_1 .$
- (8) $[{}_2c_i \rightarrow c_{i+1}]_2^-, \quad (1 \leq i \leq n).$
- (9) $[{}_2r_i \rightarrow r_{i-1}]_2^-, \quad (1 \leq i \leq n).$
- (10) $r_1 [{}_2]_2^- \rightarrow [{}_2r_0]_2^+$
- (11) $[{}_2c_{n+1}]_2^+ \rightarrow [{}_2]_2^+ \text{ yes.}$
- (12) $[{}_1 \text{ yes }]_1^0 \rightarrow [{}_1]_1^0 \text{ yes.}$

Hamilton út lineáris időben

A d_i és c_i objektumok számlálók, a számítás végeességét garantálják. Minden 2-es címkéjű objektumban a számítás során pontosan egy található belőlük és szinkronban számolnak.

Az (1)-es szabály létrehoz n darab 2-es membránt. Az a_i és b_i objektumok az i . csúcsot reprezentálják. Ha a_i b_i -re változik, akkor a következő ütemben i -ből kiinduló éleket keresünk.

Az alapötlet az, hogy (5)-(6) segítségével n hosszú sétákat állítunk elő minden lehetséges módon. Minden sétahoz tartozni fog egy saját 2-es membrán. Az r_i objektumok a séta korábbi csúcsai.

Hamilton út lineáris időben

Például ha $2 \rightarrow 3 \rightarrow 2 \rightarrow 5 \rightarrow 3$ egy séta és $n = 5$, akkor lesz olyan 2-es membrán, mely sorra a

$dd_0, a_2d_1, r_2b_2d_2, r_2a_3d_3, r_2r_3b_3d_4, r_2r_3a_2d_5, r_2^2r_3b_2d_6, \dots, r_2^2r_3^2r_5b_3d_{10}c_1$
által reprezentált objektum multihalmazt tartalmazza. A következő lépésben lesz a membrán polaritása $+$. Ezzel leáll a séta hosszabbítása és jön az ellenőrző fázis.

Végül a (7)-(12) szabályok a SAT-nál látott módon ellenőrzik, hogy van-e olyan 2-es membrán, amelyik mindegyik r_i -t tartalmazza. Ha van, akkor egy „yes” üzenetet kap a környezet legfeljebb $4n + 3$ ütem után. □

Megjegyzés: Ha membránokat akárhány helyett csak 2 részre osztó szabályokat használhatunk, akkor a konstrukció módosítása $O(n^2)$ lépésben dönti el a Hamilton út problémát.